

Список використаних джерел

1. Розслідування воєнних злочинів: інтерв'ю з керівником «Департаменту війни». 9.08.2022 р. URL: <https://ecpl.com.ua>news>.
2. Прокурор Міжнародного кримінального суду Карім Хан: «Я зосереджений на тому, щоб розслідування було ефективним, а не повільним». 29.07.2022 р. URL: <https://ukurier.gov.ua>articles>pr>.
3. Розслідування воєнних злочинів: Костін обговорив з Ханом відкриття Офісу прокурора МКС в Україні. 10.08.2022 р. URL: <https://ukrinform.ua.goc>.
4. Римський Статут Міжнародного кримінального суду / Рим 17 лип. 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/955_588.
5. Цифровий додаток eye Witness для перевірки створених аудіо-, фото-, відео носіїв інформації. URL: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.camera.easy>.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 24651-VI // Голос України. № 90–91.

Сухомлин Юлія Володимирівна,
професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Правильне визначення поняття діяльності органів досудового розслідування, прокуратури та суду щодо відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження неможливе без виявлення її правового значення. Про зміст відновлювальної діяльності, у свою чергу, однозначно судити дуже складно, оскільки немає її повного законодавчого регулювання. Лише в квітні 2022 року Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК) доповнено ст. 615-1, яка регламентує порядок відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження в умовах воєнного стану.

Відновлювальна діяльність відбувається в рамках реальних правовідносин, коли реалізованому праву одного суб'єкта процесу відповідає обов'язок іншого. При конкуренції позицій суб'єктів процесу в ході досудового, а в подальшому «відновного» розслідування перевага має бути віддана, як видається, останньому волевиявленню. Викладене не означає, що первинні дії та показання учасників процесу, не можуть бути підтвержені у попередньому вигляді. Можуть, але тільки об'єктивними свідченнями (раніше складеними копіями протоколів, клопотань), а не примусовим впливом, що суперечить їхньому останньому волевиявленню. Таким чином, повне копіювання раніше проведеного досудового розслідування з метою відновлення матеріалів кримінального

провадження, що має переважно технічний характер, суперечить порядку здійснення кримінального судочинства.

До констатації неможливості звести процедуру відновлення втраченого кримінального провадження виключно до шаблонного відтворення текстів документів, що знаходилися в ньому, наводить також аналіз ст. 5 КПК, що регулює дію Кодексу в часі. Відповідно до цієї норми, під час кримінального провадження процесуальна дія проводиться, а процесуальне рішення приймається згідно з положеннями закону, чинному на момент початку виконання такої дії або прийняття такого рішення, а допустимість доказів також визначається положеннями КПК, чинними на момент їх отримання [1]. Дане законодавче формулювання зобов'язує органи досудового розслідування, прокуратури і суду, виходити з того, що, по-перше, у нових правових умовах застосовується лише нове нормативне правило, по-друге, дії, вжиті до зміни закону, та отримані на їх основі докази зберігають юридичну силу. «Раніше чинний закон не може породжувати недопустимі докази, – правильно пише В. Нор, – як не можна оголошувати незаконним раніше чинний закон».

При чому, відновленню підлягають втрачені матеріали кримінального провадження, яке не завершилося направленням обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності до суду [1].

Будучи зрозумілим під час здійснення досудового розслідування в умовах воєнного стану, це положення зобов'язує до граничної уваги та відновлювального ставлення. У тому випадку, коли доказ, що відновлюється (протокол слідчої (розшукової) дії, висновок експерта тощо) вдається відтворити в точній копії, що не викликає сумніву в достовірності, він може бути використаний у подальшому доведенні і покладено в основу вироку, навіть за умови зміни порядку його збирання. У ситуації ж, коли такої копії немає, відтворювати документ у первісному вигляді немає сенсу, оскільки на момент відновлення діє інше регулювання відносин. Відступити від цієї вимоги можна лише за «посилення» процедури збирання доказів у новому законі. Якщо порядок стає «ліберальнішим» для певних учасників, вони мають право заявити про безумовне відновлення доказу в нових правових умовах, тобто. шляхом процесуального розслідування.

Таким чином, відновлювальна діяльність на стадії досудового розслідування зберігає загальні риси розслідування, яке провадиться у кримінальних провадженнях у звичайному порядку. Елементи досудового розслідування переважають у ній, хоча й поєднуються з діями, невластивими звичайному провадженню. Тут не виникає самостійне провадження, яке має єдину мету – буквально, точно відновити все, що такому відновленню підлягає, і попереднє збирання інформації по суті. Доцільність запровадження такого порядку виникає у зв'язку з появою об'єктивних обставин втрати матеріалів кримінального провадження

через повномасштабне вторгнення російської федерації, окупацію території України й неможливості здійснювати досудове розслідування та судовий розгляд на зазначених територіях.

Викладений аналіз змісту діяльності органів дізнання та слідства щодо відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження дозволяє дійти висновку, що вона представляє особливу форму досудового розслідування, яка полягає часом у повторному збиранні доказів про обставини, що підлягають доказуванню шляхом проведення слідчих (розшукових) дій, витребування або долучення матеріалів (у в тому числі, копій та наявних оригіналів матеріалів первинного розслідування), оцінки в сукупності та прийнятті нових рішень або підтвердження рішень, прийнятих раніше.

Даючи визначення відновної діяльності кримінального провадження як особливої форми досудового розслідування, ми виключаємо інші процедури відновлення кримінального провадження. Важливо, що матеріали кримінального провадження, не направлені з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності до суду, підлягають відновленню виключно за рішенням слідчого судді у разі надходження клопотання від прокурора або слідчого чи дізнавача, погодженого з прокурором, або сторони захисту чи потерпілого, за умови наявності витягу з Єдиного реєстру досудового розслідування або постанови про початок досудового розслідування, винесеної у порядку, передбаченому ст. 615 КПК, наявних у цьому кримінальному провадженні відповідних матеріалів фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інших носіїв інформації, а також копій документів, засвідчених з використанням кваліфікованого електронного підпису [1].

Підсумовуючи сказане, необхідно визнати, що такий спосіб відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження, як відтворення документів у первісному вигляді, застосовується у визначених межах. Так, на підставі зібраних і перевірених, наданих разом з відповідним клопотанням, матеріалів слідчий суддя постановляє ухвалу про відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження повністю або в частині, яку, на його думку, необхідно відновити [1]. Межі визначаються слідчим суддею залежно від викладених об'єктивних причин втрати матеріалів, таких як, наприклад, підвищена небезпека для життя і здоров'я, наявна інформація про повне або часткове оточення ворогом та необхідності евакуації цивільного населення, ймовірність потрапляння в зону дії ворожої артилерії в ході прямування до місця зберігання кримінального провадження, небезпеки бути позбавленим волі військовослужбовцями РФ, а також якщо евакуювати матеріали кримінального провадження не надалося можливим через відсутність способу безпечного доставлення їх на територію іншої області [2]. У разі недостатності, з точки зору слідчого судді, зібраних матеріалів для точного відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження

він своєю ухвалою закриває розгляд клопотання про відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження і роз'яснює учасникам судового провадження право на повторне звернення з таким клопотанням за наявності необхідних документів. [1].

Отже, в разі задоволення клопотання прокурора або слідчого чи дізнавача, погодженого з прокурором, або сторони захисту чи потерпілого щодо відновлення матеріалів кримінального провадження в умовах воєнного стану, слідчий суддя в своїй ухвалі чітко визначає частину матеріалів, які підлягають відновленню, а прокурор та органи досудового розслідування визначають спосіб, в який це можливо зробити. Що відповідає засадам кримінального провадження та сприяє забезпеченню виконання його завдань.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України станом від 06.11.2022 / Верховна Рада України. 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

2. Ухвала від 19.09.2022 № 204/7439/22 Красногвардійського районного суду м. Дніпропетровська щодо розгляду клопотання про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження в умовах воєнного стану. URL: [https://verdictum.ligazakon.net/document/106393292?links_npa=T124651% 207173](https://verdictum.ligazakon.net/document/106393292?links_npa=T124651%207173).

Хабло Оксана Юрївна,
професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАЛАНСУ СУСПІЛЬНИХ Й ОСОБИСТИХ ІНТЕРЕСІВ ПІД ЧАС ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Військова агресія щодо України змусила законодавство адаптуватися до умов воєнного стану. Кримінальний процесуальний кодекс (далі – КПК) України ще в 2014 році був доповнений розділом IX-1 «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції», який налічував лише одну норму, що була сформульована у одному реченні. Така регламентація особливостей досудового розслідування в умовах воєнного стану не могла охопити всього спектру відповідних кримінальних процесуальних правовідносин.

Тому у квітні 2022 року до ст. 615 КПК України були внесені суттєві зміни та доповнення. Так, керівнику органу прокуратури були делеговані повноваження слідчого судді щодо прийняття рішення про затримання з метою приводу чи обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк до 30 діб. Окрім цього, втричі було збільшено строк затримання особи без ухвали слідчого судді суду за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення [1].